

Evaluatie van het Kenniscentrum Data & Maatschappij (KDM)

Managementsamenvatting - 14 juli 2025

In opdracht van Vlaamse overheid – Departement WEWIS

Kristof Mertens
Vincent Van Roy
Kris Thys

IDEA Consult
Jozef II-straat 40 B1
1000 Brussel
T +32 (0)2 282 17 10
www.ideaconsult.be

IDEA Consult is lid van IDEA Group

Inhoudsopgave

1. Managementsamenvatting	3
1.1 Het Kenniscentrum Data & Maatschappij (KDM)	3
1.2 Beleidscontext van de evaluatie van KDM	3
1.3 Opzet van de evaluatie van KDM	4
1.4 Conclusies van de evaluatie van KDM	6
1.5 SWOT	12
1.6 Aanbevelingen	16

1. Managementsamenvatting

1.1 Het Kenniscentrum Data & Maatschappij (KDM)

Artificiële Intelligentie (AI) is niet meer weg te denken uit de huidige maatschappij. Ook de Vlaamse overheid erkent het belang van AI en moedigt de wijdverspreide toepassing ervan aan in het bedrijfsleven en in de hele samenleving. Na overleg met economische en maatschappelijke actoren lanceerde de Vlaamse Regering in 2019 het **Vlaams Beleidsplan AI 2019-2023**. Dit beleidsplan focust op drie luiken: 1) strategisch basisonderzoek naar AI; 2) aangevuld met een focus op de implementatie van AI-toepassingen in bedrijven; 3) maar ook met flankerende maatregelen voor bewustmaking, opleiding en ethische begeleiding met een focus op het betrekken van burgers en bedrijven.

Binnen dit flankerend luik van het Vlaams Beleidsplan AI 2019-2023, gericht op outreach, zijn verschillende initiatieven ontstaan. Een van deze initiatieven was de oprichting van het **Kenniscentrum Data & Maatschappij** (afgekort **KDM**) op 24 mei 2019. KDM bestaat uit een consortium van drie universitaire onderzoeksgroepen, imec-SMIT¹ (VUB), imec-MICT² (UGent), en het Centre for IT & IP Law³ (CiTiP, KU Leuven). KDM is een expertisecentrum voor de juridische, maatschappelijke en ethische aspecten van AI- en datagedreven toepassingen in Vlaanderen.

Tot de doelgroepen van KDM behoren bedrijven, beleidsmakers, het brede publiek en onderzoeksgroepen. Door deze doelgroepen te ondersteunen, vervult KDM een belangrijke monitor- en validatierol en geeft het onafhankelijk advies over ethische en wettelijke AI-kaders voor de publieke en private sector.

1.2 Beleidscontext van de evaluatie van KDM

Het decreet van 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (hierna het **W&I-decreet**⁴ genoemd) vormt de juridische basis voor de missie en organisatie van KDM. Artikel 63/13/2 van dat decreet stelt dat KDM moet inspelen op het disruptieve karakter van AI door de volgende vijf strategische doelstellingen na te streven:

- een breed gedragen co-design approach voor het uittekenen van AI-beleid;
- stimuleren van maatschappelijk debat rond acceptatie van de technologie;
- het aanleveren van thought leadership over zowel maatschappelijk als economisch aanvaardbare ontwikkelingstrajecten voor AI;
- de identificatie en validatie van belangrijke menselijke factoren in de ontwikkeling van AI;
- de ontwikkeling van juridische kaders en richtsnoeren voor beleidsmakers en bedrijven.

In 2020 werd het W&I-decreet gewijzigd om een **vijfjarig convenant** tussen het Vlaamse Gewest en een consortium van hogeronderwijsinstellingen mogelijk te maken. Op 7 mei 2021 keurde de Vlaamse Regering een convenant goed voor de periode 2021-2025. Via het convenant ontvangt KDM een jaarlijkse subsidie van € 750.000⁵ voor de uitvoering van de taken vastgelegd in het convenant. De

¹ Onderzoeksgroep “Studies in Media, Innovation en Technology” aan de Vrije Universiteit Brussel (zie <https://smit.research.vub.be/>). Verder afgekort als imec-SMIT.

² Onderzoeksgroep voor Media, Innovatie en Communicatietechnologie aan UGent (zie <https://www.ugent.be/mict/>). Verder afgekort als imec-MICT.

³ Onderzoekscentrum “Centre for IT & IP Law” aan de Faculteit Rechtsgeschiedenis en Criminologische Wetenschappen van de KU Leuven (zie <https://www.law.kuleuven.be/citip/>). Verder afgekort als CiTiP.

⁴ Zie <https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1018085.html>.

⁵ Vanaf 2022 werd dit bedrag jaarlijks verhoogd met de gezondheidsindex. De gezondheidsindex wordt afgeleid van de consumptieprijsindex. De waarde van dit indexcijfer wordt bekomen door een aantal producten uit de korf van het indexcijfer van de consumptieprijs te halen, met name alcoholische dranken (in de winkel gekocht of in een café geconsumeerd), tabakswaaren en motorbrandstoffen, met uitzondering van LPG.

KDM-stuurgroep met vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid, de doelgroepen en verschillende adviesraden, volgt de activiteiten van KDM op.

Artikel 63/13/7 van het W&I-decreet bepaalt dat de activiteiten van KDM voor het einde van het lopende convenant moeten worden geëvalueerd, rekening houdend met de strategische en operationele doelstellingen die in het convenant zijn opgenomen. De evaluatie richt zich op de opdracht van KDM, zowel vanuit het eigen perspectief als vanuit het bredere beleidsperspectief (systeemperspectief), waarbij rekening wordt gehouden met beleidsontwikkelingen en veranderingen binnen de beleidscontext en dit op verschillende niveaus.

Het Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale economie (WEWIS) van de Vlaamse overheid heeft via een aanbestedingsprocedure IDEA Consult de opdracht gegeven om de evaluatie van KDM uit te voeren. Deze evaluatie werd begeleid door een stuurgroep, samengesteld en voorgezeten door het Departement WEWIS. De rol van de stuurgroep was zowel het bewaken van de kwaliteit en de voortgang van de evaluatie, evenals erop toe te zien dat de uitvoering van de opdracht resulteert in concrete aanbevelingen die toepasbaar zijn voor de Vlaamse overheid en voor KDM. Gedurende de evaluatie heeft IDEA Consult verschillende keren de aanpak en de voortgang besproken met de stuurgroep en heeft de stuurgroep zowel commentaar geleverd op de ontwerprapportage als deze tussentijds gevalideerd. Conform de evaluatiepraktijk die het Departement WEWIS hanteert, hebben vertegenwoordigers van KDM ook de mogelijkheid gekregen om het ontwerp van het eindrapport na te kijken met het oog op de verbetering van materiële fouten. In het eindrapport zijn de vastgestelde materiële fouten gecorrigeerd.

De uitvoering van deze opdracht heeft geleid tot een eindrapport met een reeks aanbevelingen om zowel de samenwerking tussen de Vlaamse overheid en KDM te optimaliseren, als met betrekking tot de rol en positie van KDM in de opeenvolgende beleidskaders (systeemdimensie). Daarnaast is de evaluatie ook ingegaan op mogelijke verbeterpunten in de interne werking en organisatie van KDM zelf. De evaluatie van KDM heeft plaatsgevonden in de periode januari-juni 2025.

1.3 Opzet van de evaluatie van KDM

Deze evaluatie heeft betrekking op de werking en het functioneren van KDM in het kader van de opdrachten die het in de W&I-decreet en in het convenant kreeg, op de rol en positie van KDM in het AI-landschap en op de prestaties en impact van KDM. Onderstaande tabel vat het voorwerp van deze opdracht samen vanuit een dubbele focus: enerzijds wordt een ex-postperspectief gehanteerd om terug te kijken naar de prestaties tijdens de huidige convenantperiode (2019/2021-2025), terwijl de analyse van het ontwerp van meerjarenstrategie 2026-2030 een ex-anteperspectief vergt. De nadruk van deze evaluatie ligt op het ex-anteperspectief.

Ex-postevaluatie (2019/2021-2025)	Ex-ante-evaluatie (2026-2030)
Systeemblik als horizontale dimensie voor alle evaluatieonderwerpen KDM dient aan te sluiten en bij te dragen tot de doelstellingkaders van de Vlaamse overheid en daarbuiten: waaronder het Vlaamse W&I-systeem en bijbehorende WEWIS-beleid en regelgeving, (waaronder het (vorige en het huidige) Vlaams Beleidsplan AI, het Vlaams Beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2022-2030), het globale Vlaamse beleid (huidig, Visie 2050, Vizier 2030 en de STEM-agenda 2030), het federale kader (zoals AI4Belgium en het nationaal convergentieplan voor de ontwikkeling van artificiële intelligentie, het (de) EU-beleid(sinitiatieven) (in het bijzonder de Europese digitale strategieën en regelgeving inzake AI, waaronder A Europe Fit for the Digital Age en de Coordinated Plan on AI en recente wettelijke omkadering zoals de AI Act, Data Act en Data Governance Act), maar ook internationale beleidsinitiatieven zoals het UN Pact for the Future.	
Beleidsplanning en -implementatie Analyse en beoordeling van de wijze waarop KDM zijn strategische doelstellingen en (aanvullende) opdrachten heeft vervuld (of nog	Beoordeling van toekomstplannen Analyse en beoordeling van (het ontwerp van) de meerjarenstrategie 2026-2030, gericht op:

Ex-postevaluatie (2019/2021-2025)	Ex-ante-evaluatie (2026-2030)
zal vervullen) en dit zowel in functie van het convenant als van het beleidskader. Rol, positie en meerwaarde • Beoordeling van de rol, positie en bijdrage van KDM binnen het bredere beleidskader en in relatie tot andere actoren en beleidsinstrumenten. • Speciale aandacht voor de rol van KDM binnen het Vlaams Beleidsplan AI, in het bijzonder als onderdeel van het flankerend beleid. Werking, governance en aansturing • Evaluatie van het gevoerde beleid en de governance en aansturing binnen het consortium, met name door de initiërende instelling. • Beoordeling van de samenwerking met externe doelgroepen, waaronder bedrijven, beleidsmakers, het brede publiek en onderzoeksgroepen. • Analyse van de impact van de veranderende maatschappelijke en beleidscontext (bv. COVID-19-pandemie, Europese digitale strategieën) op de activiteiten van KDM. • Financiële analyse Resultaten, prestaties en impact • Analyse van de prestaties, resultaten en impact van KDM over verschillende dimensies (economisch, maatschappelijk en beleidsmatig) zowel binnen Vlaanderen als internationaal. Ontwikkeling en evolutie • Analyse van de ontwikkeling en evolutie van KDM sinds de oprichting in 2019 en de uitvoering van het convenant, met name op het gebied van werking, governance, aansturing, resultaten, prestaties en impact.	○ Strategie, doelstellingen, ambities, prestaties en activiteiten. ○ Toekomstige werking, aansturing en opvolging. ○ Financiële implicaties/scenario's. ○ Maatschappelijke, economische, beleidsmatige en internationale ambities en voorgestelde paden naar impact. • Vergelijking van de toekomstplannen van KDM met Vlaamse beleidsambities en kennisbehoeften voor de toekomst. • Beoordeling van de toekomstige rol, positie en meerwaarde van KDM binnen het bredere beleidskader en in relatie tot andere actoren en/of beleidsinstrumenten – in het bijzonder de rol van KDM als onderdeel van het flankerend beleid (sluik) van het Vlaams Beleidsplan AI.
Aanbevelingen en conclusies • SWOT-analyse. • Aanbevelingen voor KDM. • Aanbevelingen voor de Vlaamse overheid.	

Om een onderbouwd antwoord te kunnen geven op de geïdentificeerde evaluatievragen, maakten we gebruik van een mix van methoden ('triangulatie'). Deze methodes werden gericht en gecombineerd ingezet om de verschillende evaluatievragen te beantwoorden. Voor deze evaluatie werden de volgende methoden ingezet:

- Documentanalyse;
- Diepte-interviews;

- Panel van internationale experts;
- Internationale benchmark met twee andere expertisecentra inzake AI: Platform voor InformatieSamenleving (Nederland) en de Deense Raad voor Data-ethiek (Denemarken);
- Toekomstgerichte beleidsworkshop georganiseerd met vertegenwoordigers van het Vlaamse en federale beleidsniveau en belanghebbenden van KDM.

1.4 Conclusies van de evaluatie van KDM

A. Positionering en rol van KDM in het ruimere beleidskader en als onderdeel van het Vlaams Beleidsplan AI in het bijzonder

Op basis van de evaluatie kunnen we besluiten dat KDM in het kader van het Vlaams Beleidsplan AI een belangrijke rol speelt als centrale hub voor de juridische, maatschappelijke en ethische aspecten van datagedreven en AI-toepassingen. Zo draagt KDM bij aan de versterking van ethisch verantwoorde AI-innovatie in het bedrijfsleven, en ondersteunt ze zo de digitale transitie van Vlaanderen zoals beoogd in Vizier 2030 en Visie 2050.

Daarnaast speelt KDM een actieve rol binnen het bredere wetenschapscommunicatiebeleid. In lijn met het Vlaams Beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2022–2030 werkt KDM aan het versterken van wetenschappelijke geletterdheid rond AI en data. In samenwerking met Scivil zet KDM ook actief in op het burgerwetenschapscommunicatieprogramma amai!, dat zich richt op het informeren en betrekken van burgers bij AI-toepassingen in Vlaanderen.

Ook op federaal niveau is KDM een actieve speler. Zo neemt KDM regelmatig deel aan workshops en evenementen van AI4Belgium, en zijn medewerkers van KDM vertegenwoordigd in de (nog actieve) werkgroepen van dit federale netwerk. Daarnaast zullen toekomstige federale initiatieven zoals de AI Regulatory Sandbox relevant worden voor KDM.

Tot slot beschikt KDM over diepgaande expertise in het Europese AI- en databeleid. Deze kennis stelt KDM in staat om als katalysator op te treden voor zijn belanghebbenden en doelgroepen. Door complexe Europese regelgeving te vertalen naar heldere inzichten en concrete implicaties, helpt KDM bedrijven, onderzoeksgroepen, beleidsmakers en burgers zich te oriënteren binnen het snel evoluerende Europese regelgevingskader.

B. Missie en doelstellingen van het convenant en de meerjarenstrategie van KDM

Beoordeling van de strategische doelstellingen

De activiteiten van KDM sluiten in grote mate aan bij de strategische doelstellingen zoals vastgelegd in het convenant voor de periode 2021–2025. Er is een sterke focus op het verspreiden van kennis over de ethische, juridische en maatschappelijke aspecten van AI- en datagedreven toepassingen. De instrumenten en deliverables van KDM ondersteunen deze doelstellingen op een doeltreffende manier. Bovendien wordt KDM gewaardeerd om zijn goed uitgebouwde netwerk van belanghebbenden, dat een sleutelrol speelt in het faciliteren van cocreatie en kennisuitwisseling.

KDM heeft daarnaast waardevolle bijdragen geleverd aan beleidsdiscussies, met name rond de Europese AI Act. Zowel zijn praktische adviezen als inhoudelijke analyses worden erkend als relevant en impactvol.

Tegelijkertijd is er ruimte voor verbetering op enkele punten. Zo zou KDM gebaat zijn bij een meer proactieve rol in het uittekenen van een langetermijnstrategie op AI-beleid om beleidsmakers nog gerichter en tijdiger te kunnen ondersteunen. Hoewel KDM reeds een bijdrage levert aan het publieke bewustzijn rond AI-gerelateerde vraagstukken, kan de deelname aan het maatschappelijk debat (met een focus op bedrijven en beleidsmakers) verder worden vergroot. Dit vereist een actievere participatie in publieke debatten, onder meer via mediaoptredens, publieksgerichte evenementen en andere maatschappelijke fora.

Beoordeling van de doelgroepen en belanghebbenden

Wat de doelgroepen (de primaire gebruikers van de diensten van KDM) en belanghebbenden (de actoren die invloed ondervinden van of kunnen uitoefenen op de werking van KDM) betreft, wordt KDM door beleidsmakers sterk gewaardeerd om zijn diepgaande expertise op het vlak van de ethische en juridische aspecten van AI. Daarnaast speelt KDM een belangrijke rol in het bevorderen van de verantwoorde toepassing van AI binnen het bedrijfsleven, onder meer via de ontwikkeling van tools en opleidingsinitiatieven. Deze waardering heeft bijgedragen aan de opbouw van een herkenbare merknaam voor KDM.

Tegelijkertijd wijst feedback van werkgeversorganisaties op het belang van een sterkere brug tussen onderzoek en praktijk. Er is nood aan meer toegankelijke en toepasbare inzichten, alsook aan duidelijke ondersteuning en richtlijnen over hoe bedrijven de beschikbare tools effectief kunnen inzetten. Hierover moet KDM bij de aanvang van de ontwikkeling van een tool of deliverable duidelijke afspraken maken met de belanghebbenden zodat de output meer direct inzetbaar is voor de belanghebbenden in hun communicatie met de doelgroepen. Een voorbeeld kan zijn om bij publicaties de kernelementen overzichtelijk weer te geven, met concrete to-do's gekoppeld aan eventuele timings waartegen ondernemingen maatregelen moeten nemen.

Aangezien het burgerwetenschapscommunicatieprogramma amai! zich specifiek richt op het brede publiek, burgerbetrokkenheid en bewustwording rond AI, kan KDM overwegen om zijn inspanningen voor het brede publiek stop te zetten. Door zich strategisch te heroriënteren en de focus sterker te leggen op beleidsmakers en bedrijven, kan KDM zijn beleidsmatige en economische impact verder vergroten. De keuze om de inspanningen van KDM naar het brede publiek te integreren in het amai!-programma kan wel gevolgen hebben voor het amai!-programma dat hierdoor mogelijk extra middelen nodig heeft.

Tot slot wijzen interviews met vertegenwoordigers van het Departement WEWIS en FARI⁶ op het strategisch belang van de betrokkenheid van KDM in de onderzoeksgemeenschap. Vanuit een systemisch perspectief speelt KDM een belangrijke rol in het verbinden van de drie luiken van het (vorige en huidige) Vlaams Beleidsplan AI (onderzoek, implementatie en flankerende maatregelen). In relatie tot de onderzoeksgemeenschap kan KDM bijvoorbeeld de samenwerking met het Vlaams AI-Onderzoeksprogramma (VAIOP) versterken waarbij de cocreatie van de zelfevaluatietool over ethiek een goed voorbeeld is. Daarnaast kan KDM als katalysator fungeren door relevante opleidingsinput te leveren die de Vlaamse AI Academie (VAIA) verder kan ontwikkelen en integreren in zijn cursussen en opleidingsprogramma's. Vertegenwoordigers van FARI benadrukten ook de rol van KDM bij het vertalen van onderzoeksbevindingen in bruikbare resultaten voor de doelgroepen, al wordt dit laatste niet volledig onderschreven door de werkgeversorganisaties.

Beoordeling van het budget

KDM wordt volledig gefinancierd met overheidsmiddelen via een jaarlijkse subsidie van € 750.000 van de Vlaamse overheid, een bedrag dat sinds 2020 stabiel is gebleven en maar één keer werd geïndexeerd. Er zijn geen aanvullende inkomstenbronnen.

De grootste uitgavenpost is personeel, waarbij het grootste aandeel van de middelen naar imec-SMIT (VUB) gaat, (deels) vanwege hun coördinerende rol en de grootte van het team. In recente jaren is het aandeel voor CiTiP (KU Leuven) gestegen door hun toenemende betrokkenheid en adviserende rol bij juridische aspecten van data en AI. Het aandeel van imec-MICT (UGent) in de personeelskosten is licht gedaald.

Sinds 2019 werd telkens een reserve overgedragen naar het volgende boekjaar. Deze reserve kan deels verklaard worden door het niet tijdig kunnen vervangen van personeel bij personeelsverloop tijdens het jaar, alsook door niet-benutte budgetten voor vergaderingen en reisactiviteiten tijdens de COVID-19-pandemie.

⁶ FARI (AI for the Common Good Brussels) is een onafhankelijk initiatief zonder winstoogmerk op het gebied van AI, geleid door de Vrije Universiteit Brussel (VUB) en de Université libre de Bruxelles (ULB), dat de kloof tussen AI-experts en Brusselse belanghebbenden wil dichten. Qua doelstellingen is FARI vergelijkbaar met KDM. Zie

<https://www.fari.brussels/>.

De deliverables van KDM worden algemeen erkend als inhoudelijk sterk, goed voorbereid en van hoge kwaliteit. Toch geven verschillende geïnterviewden aan dat de vertaling van deze kennis naar concrete, bruikbare inzichten voor bedrijven en beleidsmakers nog sterker ontwikkeld kan worden. Hiervoor zou het aantrekken van medewerkers met ervaring in kennisvalorisatie of praktijkgerichte expertise een meerwaarde zijn.

Tegen deze achtergrond vormt het stabiele, maar beperkte budget een belangrijke uitdaging. Hoewel het huidige financieringsniveau in verhouding staat tot de geleverde output, beperkt het de mogelijkheden om het personeelsbestand uit te breiden of te vervangen met de profielen die valorisatie in de praktijk kunnen brengen. Dit wordt verder bemoeilijkt door de krappe arbeidsmarkt, waarin dergelijke expertise sterk wordt gevraagd, vooral in de private sector.

De toenemende vraag naar juridische en beleidsmatige ondersteuning, onder meer in aanloop naar de inwerkingtreding van de AI Act in augustus 2026, kan het beschikbare budget verder onder druk zetten. Een herziening van de prioriteiten lijkt daarom noodzakelijk. Zo zou een gerichte herschikking van de middelen – bijvoorbeeld door activiteiten gericht op het brede publiek stop te zetten – KDM in staat kunnen stellen om zijn expertise nog gericht in te zetten voor beleidsmakers en bedrijven.

In het algemeen komen de middelen van KDM bij gelijkblijvende financiering onder druk te staan, aangezien personeelskosten in de loop der tijd toenemen door loonindexering en stijgende anciënniteit.

C. Beleid en governance van KDM

Het coördinatieteam van KDM staat bekend om zijn competentie en expertise, maar er is ruimte voor verbetering op het vlak van operationele organisatie en punctualiteit. In het verleden leidde het ontbreken van duidelijke tijdschema's tot vertragingen bij het plannen van vergaderingen en tot laattijdige oplevering van belangrijke documenten, zoals financiële verslagen, ontwerpen van jaarplannen en jaarverslagen.

Momenteel zijn de coördinatietaken sterk geconcentreerd bij imec-SMIT (VUB), met 10 persoonsmaanden per jaar toegewezen aan managementtaken, tegenover slechts één persoonsmaand voor zowel CiTiP (KU Leuven) als imec-MICT (UGent). Om de druk op imec-SMIT (VUB) te verlichten en de algehele coördinatie te verbeteren zou KDM kunnen overwegen om de overgedragen reserves te benutten of een deel van de persoonsmaanden die nu uitgetrokken worden voor de uitwerking van dossiers te reserveren voor de aanwerving van (deeltijds) ondersteunend personeel ter ondersteuning van de coördinator bij de uitvoering van managementtaken.

Het contact tussen het coördinatieteam van KDM en de KDM-stuurgroep is tot op heden relatief beperkt gebleven, met gemiddeld twee vergaderingen per jaar. Hoewel de meerjarenstrategie 2021–2025 voorziet in vier vergaderingen per jaar, is deze doelstelling in de praktijk niet gehaald. Met betrekking tot de werking van de stuurgroep zijn er enkele optimalisatiemogelijkheden:

- Het respecteren van de voorziene vergaderfrequentie en het uitbreiden van de voorziene vergadertijd, zouden kunnen bijdragen aan een beter overzicht, een duidelijkere strategische richting, een meer gestructureerde beleidsdialog en een betere afstemming op de noden van doelgroepen en belanghebbenden. Na een jaar kan er dan geëvalueerd worden of de vier vergaderingen per jaar effectief nodig zijn, of dat deze doelstelling herzien moet worden om beter aan te sluiten bij de reële behoeften.
- Een deel van het aantal reguliere vergaderingen van de stuurgroep vervangen door gerichte feedbacksessies. Dit zou diepgaandere discussies mogelijk kunnen maken over specifieke noden en strategische keuzes. Dergelijke sessies zullen in de toekomst wellicht belangrijker worden, gezien het snel evoluerende AI-landschap, met name op het vlak van AI-toepassingen en -regelgeving. De overige vergaderingen kunnen dan vooral gericht zijn op de operationele opvolging van de uitvoering van het jaarplan.
- De discussies over specifieke noden en de strategische keuzes laten plaatsvinden op het niveau van de overkoepelende AI-stuurgroep op het niveau van het Vlaams Beleidsplan AI, gezien er een grote mate van overlap is in de samenstelling van de verschillende stuurgroepen

binnen het Vlaams Beleidsplan AI. Dit zou de synergie tussen de verschillende luiken van het beleidsplan kunnen versterken.

Tijdens de huidige convenantperiode heeft KDM herhaaldelijk belangrijke deadlines voor de jaarlijkse verslaglegging gemist. Vooral de financiële rapportering blijft een structureel knelpunt. Het Departement WEWIS heeft dan ook herhaaldelijk aangedrongen op de uitbouw van een robuustere organisatorische basis, met duidelijke interne en externe procedures en strengere afspraken. Dit wordt als essentieel beschouwd om de voorspelbaarheid en betrouwbaarheid voor beleidsmakers te waarborgen. Op dit vlak is er nog heel wat groeimarge aanwezig voor KDM zodat er meer uit de structuren van KDM kan worden gehaald.

Tijdens interviews met het Departement WEWIS merkte de voormalige dossierbehandelaar op dat het niet altijd eenvoudig is om de jaarverslagen en jaarplannen met elkaar te vergelijken, door het ontbreken van een uniforme structuur. Het hanteren van eenzelfde opbouw zou toelaten om beter te kunnen nagaan of de geplande activiteiten ook effectief zijn uitgevoerd. In de jaarverslagen van 2020 en 2021 werd hiervoor een overzichtstabel van deliverables opgenomen, maar deze werd in de verslagen van 2022 en 2023 niet langer voorzien, wat de vergelijkbaarheid verder bemoeilijkt.

D. Prestaties, resultaten en impact van KDM

Uit interviews met belanghebbenden blijkt tevredenheid over de publicaties, tools en presentaties van KDM. Respondenten benadrukken consequent de kwaliteit, duidelijkheid en relevantie van de output van KDM, die is afgestemd op de verschillende kennisniveaus van de doelgroepen. Ook wordt gewaardeerd dat KDM zijn output actueel weet te houden in een snel veranderend AI-landschap (zoals met de opkomst van ChatGPT en de AI Act). Vertegenwoordigers van Digitaal Vlaanderen gaven aan dat zij regelmatig gebruikmaken van inzichten uit de Beleidsmonitor⁷ van KDM om op de hoogte te blijven van recente ontwikkelingen in AI-beleid, zowel op Europees als internationaal niveau.

Tegelijkertijd kwamen in interviews met beleidsmakers, werkgeversorganisaties, onderzoekers en de coördinerende onderzoeksgroepen van KDM ook verbeterpunten naar voren:

- **Website en toegankelijkheid:** De vorige website van KDM werd als moeilijk navigeerbaar ervaren en was niet afgestemd op de behoeften van de verschillende doelgroepen. De nieuwe website die vertrekt vanuit zeven thema's lijkt de vindbaarheid van relevante informatie en tools te verbeteren. De nieuwe website zou verder verbeterd kunnen worden door extra zoekfunctionaliteiten toe te voegen, zoals bijvoorbeeld filters op publicatiedatum, geografische scope (bv. Vlaanderen, België (federaal) of internationaal), enz.
- **Gebrek aan monitoringmechanismen:** Er ontbreekt momenteel een gestructureerd kader om de activiteiten en resultaten van KDM systematisch te monitoren en de impact ervan te beoordelen. Dit werd ook benadrukt tijdens het expertpanel. Zo zou het opstellen van monitoringsmechanismen kunnen helpen om vast te stellen welke deliverables het meest populair en impactvol zijn, en waar bijsturing nodig is.
- **Tools voor bedrijven:** Hoewel KDM een breed aanbod aan tools voor bedrijven biedt, gaven werkgeversorganisaties aan behoefte te hebben aan een meer gecentraliseerde en gestructureerde toolomgeving. Door in kaart te brengen welke tools daadwerkelijk gebruikt worden en door praktische sessies te organiseren over hoe deze tools gebruikt moeten worden, kan KDM zijn aanbod stroomlijnen en de bruikbaarheid verhogen.
- **Proactieve signalering van trends:** Tot slot werd opgemerkt dat KDM sneller zou kunnen inspelen op opkomende AI-trends en deze actiever zou kunnen communiceren naar relevante doelgroepen. Een meer proactieve aanpak kan ervoor zorgen dat beleidsmakers en bedrijven tijdig worden geïnformeerd over belangrijke ontwikkelingen.

⁷ In artikel 6, §2, van het convenant wordt de term "Beleidsmonitor data en maatschappij" gebruikt. Wij hanteren doorheen het rapport echter de verkorte naam Beleidsmonitor die ook door KDM gebruikt wordt in haar jaarplannen, jaarverslagen en op de KDM-website.

E. Benchmarkanalyse van KDM

Voor de benchmarkanalyse werd KDM vergeleken met twee vergelijkbare expertisecentra - Platform voor InformatieSamenleving (ECP, Nederland) en de Deense Raad voor Data-ethiek (DRD, Denemarken) – en dit op het vlak van missie, doelgroepen, activiteiten, financiering en personeel, organisatiestructuur, en impactgeneratie.

De benchmarkanalyse brengt ons tot deze conclusies:

- Wat betreft **missie en strategische focus** vertonen de drie expertisecentra duidelijke gelijkenissen: ze streven er alle drie naar om bij te dragen aan een verantwoorde inzet van data en AI via kennisdeling en samenwerking met doelgroepen en belanghebbenden. KDM legt daarbij de nadruk op ethische, juridische en maatschappelijke aspecten van data en AI. DRD focust op ethische vraagstukken en bevordert een verantwoorde omgang met data in zowel de publieke als de private sector. ECP hanteert een bredere visie op digitalisering en positioneert zich als platform dat de maatschappelijke dialoog over digitale thema's stimuleert. De drie expertisecentra onderstrepen het belang van onafhankelijkheid in hun werking.
- Wat de **doelgroepen** betreft, richten KDM en ECP zich beide tot bedrijven, beleidsmakers, het brede publiek en onderzoeksgroepen. ECP onderscheidt zich echter door een sterk vraaggedreven aanpak: de programma's waaraan het meewerkt, komen doorgaans tot stand in overleg met of op initiatief van betrokken belanghebbenden. KDM en DRD werken daarentegen eerder aanbodgedreven vanuit hun respectieve expertiseveld, al zet KDM sinds een viertal jaar expliciet in op cocreatie met zijn belanghebbenden.
- In vergelijking met KDM hanteert ECP een dynamischer en publiek-private **financieringsmodel** met een sterke focus op het genereren van eigen inkomsten via lidgelden en cofinanciering binnen samenwerkingsprogramma's. DRD is, net als KDM, volledig afhankelijk van publieke financiering. Wat personeelsaantal en budgettaire draagkracht betreft, bevindt KDM zich in dezelfde grootteorde als DRD, terwijl ECP met een jaarbudget van € 13 miljoen en 50 medewerkers van een geheel andere grootteorde is.
- Op het vlak van **organisatie en governance** zijn er duidelijke verschillen tussen de benchmarkinitiatieven. DRD werkt met een formeel benoemde, multidisciplinair samengestelde raad. ECP is opgericht als een stichting met een bestuur, een sterk uitgebouwd operationeel managementteam en een brede adviesraad met vertegenwoordigers uit de academische wereld en de private sector. KDM wordt opgesteld als een consortium van academische onderzoeksgroepen en werkt met een stuurgroep die jaarlijks de jaarplannen goedkeurt.
- Wat betreft **inhoudelijke focus** vormt KDM een tussenvorm tussen DRD en ECP. Zowel KDM als DRD richten zich op ethische vraagstukken rond AI en data, met een sterke nadruk op kennisontwikkeling en beleidsadvies. KDM onderscheidt zich van DRD door daarnaast ook juridische en maatschappelijke aspecten rond AI en data te behandelen. ECP profileert zich duidelijker als netwerkorganisatie en facilitator binnen het bredere digitaliseringslandschap. Waar KDM vooral inzet op inhoudelijke verdieping met outreach als ondersteunende activiteit, ligt bij ECP de nadruk op netwerking, projectcoördinatie en programmabeheer.
- Op het vlak van **impactmeting** hanteren geen van de drie expertisecentra een formeel uitgewerkt systeem van KPI's. Zowel KDM, DRD als ECP verzamelen basisgegevens zoals bereik op evenementen, downloads en mediavermeldingen, maar structurele opvolging van effectiviteit en bruikbaarheid van hun activiteiten ontbreekt: ze hebben geen zicht op de daadwerkelijke impact van hun instrumenten. DRD kiest bewust voor flexibiliteit boven vastgelegde doelen. ECP richt zich voornamelijk op netwerkvorming en samenwerking, wat zich moeilijk laat vatten in meetbare indicatoren.

F. Ontwerp van meerjarenstrategie 2026-2030 van KDM

We concluderen dat de visie en missie van KDM sinds 2019 grotendeels stabiel zijn gebleven en nog steeds relevant zijn. De nieuwe strategische doelstellingen voor de periode 2026–2030 kunnen worden beschouwd als een voortzetting van de strategische keuzes uit de periode 2021–2025. Hoewel de kernbouwstenen behouden blijven, stelt KDM enkele verfijningen voor in de praktische uitvoering ervan, om beter in te spelen op verschuivende prioriteiten.

Een belangrijke wijziging is de beslissing om de **doelgroep van KDM te verfijnen** door de betrokkenheid bij het brede publiek stop te zetten. Deze stap beoogt een efficiëntere inzet van middelen, met een gerichtere focus op beleidsmakers, de onderzoeksgemeenschap en het bedrijfsleven (vooral via werkgeversorganisaties en vakbonden), waar KDM naar verwachting de meeste strategische impact kan realiseren.

Daarnaast is KDM van plan een **meer onderzoeksintensieve aanpak** te hanteren om de legitimiteit en effectiviteit van zijn instrumenten te versterken. Door zijn onderzoeksinspanningen te verdiepen, wil KDM de praktische waarde van zijn dienstverlening beter inschatten en deze voortdurend optimaliseren. Een belangrijke uitdaging hierbij is ervoor te zorgen dat dit onderzoek relevant, toegankelijk en voldoende praktisch blijft voor de beoogde doelgroepen, en niet te academisch van aard wordt. Het is dan ook essentieel dat de onderzoeksactiviteiten van KDM vanaf 2026 duidelijk in lijn liggen met zijn praktijkgerichte missie. In dit verband is het van cruciaal belang dat de onderzoeksgroepen binnen KDM een duidelijk onderscheid maken tussen de maatschappelijke opdracht van KDM en hun eigen academische doelstellingen, die vaak een ander karakter hebben.

Ook is het bijzonder belangrijk dat KDM zich **duidelijk positioneert** ten opzichte van andere initiatieven, zowel op regionaal niveau (zoals het AI Expertisecentrum van Digitaal Vlaanderen en FARI) als op federaal niveau (zoals AI4Belgium en de AI Regulatory Sandbox). Dit draagt bij aan een heldere en complementaire rol van KDM binnen het bredere AI-ecosysteem.

Tot slot wil KDM zijn **positie binnen het Europese AI-netwerk versterken** door actief samen te werken met internationale organisaties met vergelijkbare doelstellingen, en door best practices uit te wisselen. Deze ambitie sluit nauw aan bij de aanbeveling van het Departement WEWIS en het expertenpanel om internationale partnerschappen te stimuleren, die kunnen bijdragen aan het vermijden van dubbel werk, toegang bieden tot externe expertise en waardevolle kennisuitwisseling mogelijk maken.

1.5 SWOT

Sterke punten • Sterke merknaam en breed aanbod aan kwaliteitsvolle tools • Hoge mate van onafhankelijkheid en sterke wetenschappelijke onderbouwing • Stabiel en multidisciplinair team • Cocreatieve en ondernemende aanpak • Flexibel en wendbaar bij opkomende AI-uitdagingen • Sterke verankering in het (vorige en huidige) Vlaams Beleidsplan AI	Zwakke punten • Zwakke interne governance • Spanningsveld tussen academische en praktijkgericht loopbanen • Gebrek aan monitoringsmechanismen • Ontbreken van KPI's • Praktische relevantie van KDM-resultaten voor werkgeversorganisaties op het vlak van directe toepasbaarheid
Kansen • Toenemende relevantie van KDM in een snel evoluerend AI-landschap • Meer samenwerking met andere partners in het Vlaams Beleidsplan AI-2024-2028 • Onbenut potentieel voor KDM om samen te werken met vergelijkbare internationale initiatieven • Kansen om de rol van KDM als facilitator van een AI-leernetwerk in Vlaanderen te versterken, in nauwe samenwerking met de Vlaamse AI Academie (VAIA)	Bedreigingen • Beperkte middelen in verhouding tot de brede activiteitenportfolio • Mogelijke overlap met andere initiatieven op regionaal of federaal overheidsniveau • Risico op verlies van onafhankelijkheid bij intensievere betrokkenheid van KDM bij het beleid en bij een nauwe betrokkenheid van de overheid bij de werking van KDM

Sterke punten

- **Sterke merknaam en breed aanbod aan kwaliteitsvolle tools:** In slechts vijf jaar tijd heeft KDM een sterke merknaam opgebouwd, mede dankzij een divers en goed uitgebouwd aanbod aan kwaliteitsvolle tools, wat ook werd aangehaald tijdens het expertenpanel. Uit interviews met belanghebbenden blijkt tevredenheid over de publicaties, tools en presentaties van KDM. Respondenten benadrukken consequent de kwaliteit, duidelijkheid en relevantie van de output van KDM, die is afgestemd op de uiteenlopende verschillende kennisniveaus van de doelgroepen. Ook wordt gewaardeerd dat KDM zijn output actueel weet te houden in een snel veranderend AI- landschap.
- **Hoge mate van onafhankelijkheid en sterke wetenschappelijke onderbouwing:** Een belangrijke sterkte van KDM is de samenstelling ervan als consortium van drie onafhankelijke universitaire onderzoeksgroepen: imec-SMIT (VUB), imec-MICT (UGent) en CiTiP (KU Leuven). Deze stevige academische basis waarborgt dat de inzichten, aanbevelingen en kennisdelingsactiviteiten van KDM gedragen worden door degelijk wetenschappelijk onderzoek. De onafhankelijkheid van de betrokken onderzoeksgroepen – zoals ook herhaaldelijk benadrukt door geïnterviewden – versterkt de objectiviteit en geloofwaardigheid (van het werk) van KDM. Hierdoor wordt KDM erkend als een betrouwbare autoriteit die het verantwoorde en juridisch conforme gebruik van AI- en datagedreven toepassingen in Vlaanderen begeleidt.
- **Stabiel en multidisciplinair team:** KDM heeft tijdens de convenantperiode een sterk en stabiel team opgebouwd, bestaande uit drie onderzoeksgroepen die elk hun eigen expertise inbrengen en elkaar inhoudelijk versterken. CiTiP (KU Leuven) focust voornamelijk op juridische aspecten met betrekking tot AI, inclusief valorisatie en communicatie. Imec-SMIT (VUB) onderzoekt o.a. de ethische aspecten van nieuwe technologie op de werkvloer en naar

specifieke innovaties en nieuwe tools. Imec-MICT (UGent) doet kwantitatief onderzoek naar meetinstrumenten en de resultaten van deze meetinstrumenten wat betreft de houding ten aanzien van AI en AI-adoptie. Een voorbeeld van onderlinge versterking is het feit dat CiTiP (KU Leuven) de workshoppaanpak van imec-SMIT (VUB) heeft overgenomen om de interactie met doelgroepen te verbeteren in de context van hun policy prototyping-methode en projecten. In de toekomst kan KDM deze multidisciplinaire sterkte verder uitdiepen door een nog meer evenwichtige betrokkenheid van de drie onderzoeksgroepen bij de verschillende dossiers na te streven. Zoals ook door het expertenpanel werd benadrukt, vormt de combinatie van expertise in juridische en ethische aspecten van data en AI het unieke profiel van KDM. Dit multidisciplinair karakter is een belangrijk onderscheidend element en verdient dan ook expliciete profilering als een van de belangrijkste troeven van KDM.

- **Cocreatieve en ondernemende aanpak:** De aanpak van KDM is tijdens de convenantperiode geëvolueerd van een focus op louter kennisopbouw en -deling naar een meer cocreatieve en ondernemende werkwijze, gekenmerkt door nauwe betrokkenheid van de doelgroepen. Deze verschuiving vertaalt zich in een grotere nadruk op trainingen, workshops, paneldiscussies en lerende netwerken.
- **Flexibel en wendbaar bij opkomende AI-uitdagingen:** Dankzij zijn schaal en organisatievorm kan KDM met een hoge mate van flexibiliteit opereren, waardoor het snel kan inspelen op nieuwe AI-ontwikkelingen en veranderende behoeften binnen het bredere AI-ecosysteem. Dit aanpassingsvermogen stelt KDM in staat om vlot te reageren op nieuwe ontwikkelingen, zoals de opkomst van generatieve AI in 2022/2023 of de groeiende vraag naar ondersteuning in het kader van de AI Act. Deze responsieve aanpak komt ook tot uiting in de jaarplannen van KDM, waarin enerzijds geplande acties zijn opgenomen, en anderzijds ruimte blijft voor acties die inspelen op opkomende prioriteiten — zowel proactief geïdentificeerd als aangereikt door belanghebbenden.
- **Sterke verankering in het (vorige en huidige) Vlaams Beleidsplan AI:** Een belangrijke troef van KDM is de oprichting ervan als onderdeel van het Vlaams Beleidsplan AI, wat wijst op sterke steun vanuit de Vlaamse overheid en de afstemming op het bredere Vlaamse beleidskader voor AI. Deze steun zorgt voor een stabiele financiering (dankzij het convenant), een duidelijke strategische richting en langdurig impact en duurzaamheid. Als onderdeel van het Vlaams Beleidsplan AI is KDM uniek gepositioneerd binnen het Vlaamse AI-ecosysteem, met een sterk mandaat om te fungeren als een centrale onafhankelijke hub voor het delen van informatie over de juridische, maatschappelijke en ethische aspecten van datagedreven en AI-toepassingen. Vooral het beleidsadvies van KDM wordt door de Vlaamse overheid zeer gewaardeerd.

Zwakke punten

- **Zwakke interne governance:** Een zwakte van KDM ligt in de interne bestuursprocessen. In het verleden waren er klachten over vertragingen bij het plannen van vergaderingen van de KDM-stuurgroep en de late aanlevering van belangrijke documenten, zoals financiële verslagen, ontwerpen van jaarplannen en jaarverslagen. De achterstand in de financiële verslaglegging is in de afgelopen jaren teruggebracht van twee naar één jaar. Toch ontbreekt het nog steeds aan proactiviteit vanuit de coördinerende onderzoeksgroep imec-SMIT (VUB) bij het organiseren van stuurgroepvergaderingen en het naleven van deadlines. Dit kan deels liggen aan het feit dat er - hoewel vastgelegd in het convenant - nooit een secretaris werd aangesteld door VUB. Daarnaast wordt het potentieel van de KDM-stuurgroep ontoereikend benut, doordat onvoldoende voorbereide vergaderingen leiden tot een eenrichtingsverkeer van informatie en weinig ruimte bieden voor diepgaande discussies over de afstemming tussen de behoeften van belanghebbenden en de activiteiten van KDM.
- **Spanningsveld tussen academische en praktijkgericht loopbanen:** Tijdens het plaatsbezoek van het expertenpanel kwam naar voren dat KDM-medewerkers hoofdzakelijk geëvalueerd worden op hun academische prestaties binnen de respectievelijke onderzoeksgroepen, terwijl de kerntaken van KDM juist sterk praktijkgericht zijn. Dit

spanningsveld ontstaat doordat KDM-medewerkers formeel verbonden zijn aan de universitaire onderzoeksgroepen waaruit KDM is opgebouwd, en zich daardoor in een academische context situeren. Deze academische verankering maakt het bovendien moeilijk om profielen aan te trekken die beter aansluiten bij de (praktijkgerichte) noden van KDM en zijn doelgroepen.

- **Gebrek aan monitoringsmechanismen:** Zoals in de zelfevaluatie van KDM, in verschillende interviews en door het expertpanel is opgemerkt, heeft KDM geen inzicht in de waarde en impact van zijn output, mede door het ontbreken van effectieve monitoringsmechanismen. Zonder duidelijke evaluatieprocessen is het moeilijk om de doeltreffendheid en impact van de activiteiten van KDM voor de verschillende belanghebbenden en doelgroepen te monitoren en beoordelen. Het opzetten van gestructureerde feedbackmechanismen, bijvoorbeeld via enquêtes, kan helpen beter te begrijpen hoe belanghebbenden en doelgroepen gebruikmaken van en aankijken tegen de verschillende tools, publicaties en workshops die KDM tot nu toe heeft ontwikkeld. Daarnaast kan het actiever betrekken van belanghebbenden en doelgroepen in een vroeg stadium van de ontwikkeling van tools – bijvoorbeeld door cocreatie en samenwerking – de relevantie en impact aanzienlijk vergroten. Wanneer belanghebbenden en doelgroepen vanaf het begin betrokken zijn en ook participeren in de verspreiding van de resultaten, zal de zichtbaarheid van het werk van KDM naar verwachting sterk verbeteren.
- **Ontbreken van KPI's:** Gerelateerd aan het vorige punt wordt het gebrek aan (jaarlijkse) monitoring mede veroorzaakt door het ontbreken van duidelijke KPI's die gekoppeld zijn aan de strategische doelstellingen van het huidige convenant. Om dit probleem aan te pakken, zou het komende convenant jaarlijkse of meerjarige KPI's kunnen opnemen, idealiter gekoppeld aan operationele doelstellingen. Daarnaast kunnen ook kwalitatieve KPI's relevant zijn, bijvoorbeeld in de vorm van uitgebreide narratieve rapportages over prestaties (aan de hand van cases), die de context beschrijven waarin de kwantitatieve KPI's geïnterpreteerd moeten worden. Het publiceren van getuigenissen van gebruikers van de tools, publicaties en workshops wordt ook gesuggereerd door het expertpanel, om de impact en gebruikswaarde van de activiteiten van KDM beter zichtbaar te maken.
- **Praktische relevantie van KDM-resultaten:** Feedback van werkgeversorganisaties onderstreept de noodzaak om de kloof tussen onderzoek en praktijk verder te verkleinen, door meer bruikbare inzichten en concretere richtlijnen aan te reiken voor de toepassing van de ontwikkelde tools. Het combineren van een heldere visie en thought leadership met toepasbaar en gebruiksvriendelijk advies vormt een blijvende evenwichtsoefening voor KDM. Die uitdaging wordt de komende jaren mogelijk nog prangender, aangezien het ontwerp van meerjarenstrategie 2026–2030 voorziet in een sterkere onderzoeksgeschiede focus vanaf 2026.

Kansen

- **Toenemende relevantie van KDM in een snel evoluerend AI-landschap:** De ontwikkeling van nieuwe AI- en datatoepassingen, waaronder generatieve AI, zal naar verwachting de komende jaren verder versnellen. In dit dynamische landschap neemt de relevantie van KDM als expert op het gebied van ethische, juridische en maatschappelijke implicaties van datagedreven technologieën aanzienlijk toe. Met de inwerkingtreding van de AI Act in augustus 2026 zal de juridische dimensie van het werk van KDM nog centraler komen te staan. Dit versterkt de rol van KDM bij het ondersteunen van zijn doelgroepen in het naleven van regelgeving en het op verantwoorde wijze inzetten van AI. De relevantie van KDM zal naar verwachting niet alleen groeien op juridisch vlak, maar ook in economische, maatschappelijke en ethische aspecten, gezien de toenemende verwevenheid van AI, data en digitale technologieën in zowel het bedrijfsleven als de overheid.
- **Meer samenwerking met andere partners binnen het Vlaams Beleidsplan AI 2024-2028 en het bredere Vlaamse AI-ecosysteem:** Hoewel de samenwerking tussen de actoren binnen de verschillende luiken van het Vlaams Beleidsplan AI in toenemende mate wordt versterkt, blijft er ruimte voor verdere integratie, met name met actoren uit het onderzoeks- en implementatieluw. KDM zou bijvoorbeeld een expliciete rol kunnen opnemen als

valorisatiepartner voor onderzoeksprojecten binnen het onderzoeksluik, door bij te dragen aan de maatschappelijke, ethische en juridische reflectie op AI-onderzoek. Ook binnen het implementatieluik kan KDM sterker inzetten op samenwerking rond de praktische toepassing van AI. Meer algemeen, binnen het bredere Vlaamse AI-ecosysteem, zou een nauwere en structurelere samenwerking met Digitaal Vlaanderen (en in het bijzonder met het AI Expertisecentrum) bijdragen aan een grotere complementariteit en een efficiëntere inzet van middelen en expertise.

- **Onbenut potentieel voor KDM om samen te werken met vergelijkbare internationale initiatieven:** KDM benut momenteel nog niet volledig het potentieel om samen te werken met vergelijkbare internationale initiatieven. Door meer strategische partnerschappen aan te gaan, kan KDM synergieën creëren, best practices uitwisselen en zijn kennisbasis verbreden. Dergelijke internationale samenwerking zou niet alleen de kwaliteit en impact van de output van KDM versterken, maar ook bijdragen aan een sterkere positionering van KDM om zijn missie in Vlaanderen doeltreffender te realiseren.
- **Kansen om de rol van KDM als facilitator van een AI-leernetwerk in Vlaanderen te versterken, in nauwe samenwerking met de Vlaamse AI Academie (VAIA):** KDM heeft de mogelijkheid om zijn positie als neutrale facilitator van een lerend netwerk in Vlaanderen verder uit te bouwen, en zo bij te dragen aan de versterking en uitbreiding van het Vlaamse AI-ecosysteem. Als verbindende schakel tussen diverse belanghebbenden vervult KDM een cruciale rol in het stimuleren van kennisdeling, samenwerking en capaciteitsopbouw. Om deze rol duurzaam te verankeren en de impact ervan te maximaliseren, is het essentieel dat de faciliterende functie van KDM expliciet wordt opgenomen in zijn mandaat. In dit kader is een nauwere en structurele samenwerking met de Vlaamse AI Academie (VAIA) van strategisch belang.

Bedreigingen

- **Beperkte middelen in verhouding tot de brede activiteitenportfolio:** Tussen 2019 en 2024 heeft KDM een breed scala aan activiteiten ontplooid, waaronder juridisch advies en begeleiding (via presentaties, workshops, policy prototyping-projecten en de Beleidsmonitor), kwantitatief onderzoek naar AI-gebruik en impact (zoals de AI Monitor), de ontwikkeling van gebruikersgerichte ethische kaders en tools, en de publicatie van rapporten en visiedocumenten. Gezien de beperkte middelen en de toenemende complexiteit en urgentie van juridische en regelgevende vraagstukken, dreigt KDM echter een te brede activiteitenportfolio aan te houden, wat de focus en impact van zijn werking kan ondermijnen. Een meer gerichte en strategisch afgewogen aanpak zou de effectiviteit kunnen vergroten en de toegevoegde waarde van KDM versterken. Verschillende geïnterviewden benadrukken de noodzaak om prioriteit te geven aan praktische ondersteuning van bedrijven en beleidsmakers bij het naleven van regelgeving en het implementeren van betrouwbare AI, eerder dan op de meer omvattende en ‘zachtere’ aspecten van AI-analyse (zoals meer abstracte ethische of maatschappelijke reflecties over AI).
- **Mogelijke overlap met andere initiatieven op regionaal of federaal niveau:** In de komende jaren kunnen de activiteiten die KDM ontwikkelt in toenemende mate overlappen met initiatieven zoals de AI Regulatory Sandbox op federaal niveau, het AI Expertisecentrum van Digitaal Vlaanderen en FARI in Brussel. Het is daarom essentieel om de complementariteit en afstemming tussen deze initiatieven actief te blijven bewaken (bv. door periodieke afstemming tussen KDM en deze initiatieven), om duplicatie van inspanningen te vermijden en de efficiëntie binnen het bredere AI-beleidslandschap te bevorderen.
- **Risico op verlies van onafhankelijkheid bij intensievere betrokkenheid van KDM bij het beleid en bij een nauwe betrokkenheid van de overheid bij de werking van KDM:** Aangezien KDM in zijn ontwerp van meerjarenstrategie 2026–2030 expliciet streeft naar een sterkere rol in beleidsvorming, rijst het risico dat de onafhankelijke positie van KDM onder druk komt te staan. Een nauwere betrokkenheid bij politieke besluitvorming kan de waargenomen

neutraliteit en objectiviteit van KDM aantasten. Het behoud van een onafhankelijke, kritische en betrouwbare positie hierbij is daarom essentieel om het vertrouwen van diverse belanghebbenden te waarborgen en om geloofwaardige, onbevooroordeelde expertise te blijven leveren. Ook het expertenpanel benadrukte dat een te nauwe betrokkenheid van beleidsactoren bij de werking van KDM een potentieel risico vormt. KDM moet daarom zorgvuldig balanceren tussen beleidsbetrokkenheid (als onafhankelijk adviseur) en de noodzaak om zijn rol als neutrale speler in het AI-ecosysteem te behouden.

1.6 Aanbevelingen

Gezamenlijke aanbeveling (voor KDM en de Vlaamse overheid)

Bouw aan een systematische impactmeting en definieer heldere KPI's

In de zelfevaluatie geeft KDM aan vragende partij te zijn voor duidelijke en helder gedefinieerde KPI's in de meerjarenstrategie en de jaarplannen. Momenteel ontbreken bij KDM goed gedefinieerde prestatie-indicatoren en effectieve monitoringsmechanismen. Hierdoor is het moeilijk om zicht te krijgen op de impact van de ontwikkelde tools voor de verschillende doelgroepen. Jaarlijkse KPI's kunnen daarbij gekoppeld worden aan lopende dossiers, terwijl meerjarige KPI's toelaten om de voortgang over een langere periode op te volgen. Onze aanbevelingen naar KDM en de Vlaamse overheid zijn:

- Ontwikkel een gedeeld toekomstbeeld rekening houdend met de concrete noden en verwachtingen van de verschillende doelgroepen. Een duidelijke afbakening van prioriteiten per doelgroep vormt hierbij een essentieel uitgangspunt.
- Bepaal concrete operationele doelstellingen voor de komende jaren op basis van dit gedeelde toekomstbeeld en het ontwerp van meerjarenstrategie 2026-2030, en verbindt hieraan passende KPI's, zowel op jaarbasis als over een langere termijn. Als voorbeeld kan:
 - voor OD 2.2 een groei met een bepaald percentage in het aantal instrumenten en praktijken in de repository worden afgesproken als KPI;
 - voor OD 2.3 een groeipad voor het aantal gebruikers van de zelfevaluatietool als KPI gebruikt worden;
 - voor OD 3.1 het aantal Europese netwerken waarin KDM participeert, of beter nog een leidende rol opneemt, gebruikt worden als KPI.
 - voor OD 4.2 het aantal jaarlijkse beleidsbrieven dienen als een relevante KPI.

Aan elk van bovenstaande (voorbeelden van) kwantitatieve indicatoren, kan ook de tevredenheid van de doelgroepen en belanghebbenden gekoppeld worden via een meting van de Net Promotor Score. Daarnaast kunnen KPI's ook dwingende timings omvatten tegen dewelke een eerste analyse van KDM verwacht mag worden⁸ van bijvoorbeeld een nieuwe beleidstekst (aangezien de hoeveelheid beleidsteksten niet op voorhand kan worden bepaald).

Maak ook gebruik van de lopende oefening rond de ontwikkeling van KPI's voor het Vlaams Beleidsplan AI als geheel. Deze oefening wordt momenteel uitgevoerd door een werkgroep waarin het Departement WEWIS, VLAIO, het kabinet van de bevoegde minister en vertegenwoordigers van het Vlaams AI-Onderzoeksprogramma (VAIOP), de Vlaamse AI Academie (VAIA) en KDM vertegenwoordigd zijn.

- Zorg voor een evenwichtige combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve KPI's. Zoals aangegeven in het expertenpanel, kunnen kwalitatieve KPI's bijvoorbeeld betrekking hebben op het verzamelen van succesverhalen en getuigenissen van eindgebruikers van KDM-tools.

⁸ Naar analogie met de dwingende termijn van zeven werkdagen waarbinnen KDM aan vraagstellers rond diensten een antwoord moet formuleren of de vraag verder kan worden onderzocht zoals opgenomen in het convenant voor de periode 2021-2025.

Door deze verhalen actief te documenteren en te publiceren op de KDM website, kunnen zowel de zichtbaarheid als het gebruik van de tools worden bevorderd.

Aanbevelingen voor KDM

1. (Her)definieer beoogde doelgroepen

De beoogde doelgroepen bepalen in sterke mate welke activiteiten worden opgezet en hoe deze worden ingevuld. Tot op heden hanteert KDM een breed portfolio aan activiteiten, gericht op beleidsmakers, kennisinstellingen, bedrijven én het brede publiek. KDM heeft echter aangegeven de doelgroepen te willen herbekijken, met de intentie om zich in de toekomst niet langer expliciet tot het brede publiek te richten.

In lijn met de bevindingen van het expertenpanel bevelen we het volgende aan:

- Herdefinieer de doelgroepen in overleg met het Departement WEWIS. Stel prioriteiten binnen de doelgroepen vast, om met de beschikbare middelen een meer diepgaande en doelgerichte werking te realiseren. De huidige doelgroepenmapping is verwarrend omdat er geen helder onderscheid wordt gemaakt tussen doelgroepen (de primaire gebruikers van de diensten van KDM) en belanghebbenden (actoren die invloed ondervinden van of kunnen uitoefenen op de werking van KDM). Een herwerking van de mapping moet dit onderscheid expliciet maken.
- Beperk de directe focus op het brede publiek, maar behoud een structurele dialoog met het middenveld als vertegenwoordiger van de samenleving in brede zin. Activiteiten voor het brede publiek kunnen verlopen via het burgerwetenschapscommunicatieprogramma amai!, dat (de onderzoeksgroep imec-SMIT (VUB) onder de noemer van) KDM coördineert in samenwerking met Scivil. Het is daarbij belangrijk om complementariteit met de kernactiviteiten van KDM te garanderen.
- Organiseer op regelmatige basis een interactieve workshop met vertegenwoordigers van de diverse doelgroepen om hun noden en verwachtingen scherper in kaart te brengen en te verkennen hoe deze doelgroepen het best bereikt kunnen worden. Een jaarlijkse frequentie kan hierbij als richtlijn dienen, maar de exacte timing kan afgestemd worden op de noden van KDM en zijn belanghebbenden en doelgroepen. Dit verhoogt de relevantie en impact van KDM. Overweeg daarbij om de prioriteiten af te stemmen op de suggestie van het Departement WEWIS om instrumenten te ontwikkelen gericht op enkele strategische sectoren voor Vlaanderen. Deze sectoren kunnen, in overleg met de stuurgroep, periodiek worden herzien op basis van veranderende beleidsnoden.
- Stimuleer gebruik en toepassing van de ontwikkelde tools via opleidingen en gebruikersfeedback. Gerichte bevestigingen en feedbackmechanismen (zoals surveys) kunnen bijdragen aan continue verbetering van de dienstverlening.

2. Verbeter de interne werking en governance van KDM

KDM is opgezet als een consortium van drie universitaire onderzoeksgroepen en beschikt daardoor over een multidisciplinair team met een brede expertise rond juridische, ethische en maatschappelijke aspecten van AI en data. Deze opzet is een sterkte, maar houdt ook het risico in dat de onderzoeksgroepen te veel in silo's opereren, elk vanuit hun eigen academische discipline.

De coördinatie en aansturing van KDM worden momenteel grotendeels gedragen door een medewerker van imec-SMIT (VUB), die ook fungeert als centraal aanspreekpunt voor externe belanghebbenden. De academische verantwoordelijkheden van deze coördinator en zijn betrokkenheid bij meerdere externe (advies)organen brengen een risico op overbelasting en verminderde beschikbaarheid met zich mee. Hierdoor ontstaat een knelpunt, zeker wanneer snelle respons of opvolging vereist is.

Daarnaast kwam in het expertenpanel naar voren dat medewerkers binnen KDM hoofdzakelijk worden geëvalueerd op hun academische prestaties binnen de respectievelijke onderzoeksgroepen, terwijl de kerntaken van KDM juist sterk praktijkgericht zijn. Dit spanningsveld ontstaat doordat KDM-medewerkers formeel verbonden zijn aan de onderzoeksgroepen waaruit KDM is opgebouwd, en zich daardoor in een academische context situeren. Deze academische verankering maakt het bovendien

moeilijk om profielen aan te trekken die beter aansluiten bij de (praktijkgerichte) noden van KDM en zijn doelgroepen.

Wat de rapportering betreft, werd tijdens interviews met het Departement WEWIS aangegeven dat de huidige verschillen in opbouw tussen de jaarplannen en jaarverslagen het moeilijk maken om beide documenten systematisch met elkaar te vergelijken.

We bevelen daarom het volgende aan:

- Doorbreek de silo's tussen de drie onderzoeksgroepen door samenwerking te stimuleren, bijvoorbeeld door gezamenlijke kantoorwerkdagen verder uit te breiden (bijvoorbeeld via tweewekelijks overleg op locatie met een rotatiesysteem over de verschillende locaties van de onderzoeksgroepen) en sterker in te zetten op evenwichtigere betrokkenheid van de drie onderzoeksgroepen bij diverse dossiers.
- Ondersteun medewerkers bij het balanceren van hun KDM-taken en universitaire verplichtingen, en investeer in duidelijke, passende loopbaantrajecten voor profielen met een praktijkgerichte focus.
- Versterk de coördinatiefunctie door ondersteunend personeel aan te stellen dat de coördinator kan bijstaan in management- en communicatietaken. KDM zou hierbij inspiratie kunnen halen uit de aanpak van de Vlaamse AI Academie (VAIA), waar een deeltijdse medewerker de (co-)coördinatoren ondersteunt bij operationele taken en externe communicatie.
- Hanteer een uniforme structuur voor de opmaak van de jaarplannen en jaarverslagen om de opvolging en evaluatie van geplande activiteiten te verbeteren. Overweeg het opnemen van een overzichtstabel in het jaarverslag waarin de geplande activiteiten uit het jaarplan systematisch worden afgezet tegen de effectief gerealiseerde acties. Een dergelijke tabel maakt het mogelijk om op een transparante en gestructureerde manier na te gaan welke doelstellingen werden bereikt en waar eventuele afwijkingen of knelpunten zijn opgetreden.
- Zorg voor een transparante en overzichtelijke rapportering van het aantal gepresteerde persoonsmaanden in de jaarverslagen, en zorg voor een grotere accurateheid in de jaarplannen (totalen per werkpakket moeten overeenkomen met totalen in budgettabel, verdeling persoonsmaanden per onderzoeksgroep, stijging personeelskost, enz.).

3. Herbekijk de rol, werking en samenstelling van de KDM-stuurgroep

Zowel vanuit KDM als vanuit de werking van de KDM-stuurgroep zijn er momenteel belemmeringen die een effectieve en strategische aansturing van KDM in de weg staan. KDM geeft aan dat er vanuit de KDM-stuurgroep weinig inhoudelijke feedback wordt gegeven op opgeleverde diensten en de strategische richting voor KDM. De bijeenkomsten zijn voornamelijk gericht op de formele goedkeuring van documenten. Anderzijds blijkt dat KDM zelf niet altijd optimaal inzet op een vlotte en doelgerichte werking van de stuurgroep: vergaderingen worden vaak laattijdig ingepland, documenten worden niet tijdig aangeleverd en er is een gebrek aan voorbereiding. Hierdoor hebben de vergaderingen eerder een administratief-goedkeurend karakter in plaats van een strategisch karakter. Bovendien beperkt de sterke overlap in leden met andere AI-gerelateerde overlegstructuren binnen het Vlaams Beleidsplan AI de diversiteit aan perspectieven. Dit alles laat weinig ruimte voor diepgaande discussie, constructieve feedback en strategische bijsturing. Een herziening van de rol, werking en samenstelling van de KDM-stuurgroep is daarom aangewezen.

We formuleren de volgende aanbevelingen:

- Maak de rol en meerwaarde van de KDM-stuurgroep expliciet. Definieer duidelijk de doelstelling van de KDM-stuurgroep en verduidelijk op welke manier en op welke momenten deze groep geconsulteerd dient te worden. Zorg ervoor dat deze afspraken nageleefd worden.
- Stel een secretaris aan voor de KDM-stuurgroep zoals voorzien in het convenant.
- Verbeter de werking en planning van de vergaderingen. Zorg voor tijdige agendering en stipte verspreiding van voorbereidingsdocumenten (financiële rapporten, ontwerp van het jaarplan, jaarverslagen, enz.) om kwalitatieve en strategische interactie te bevorderen.

Voor de verdere organisatie van de werking van de KDM-stuurgroep stellen we twee alternatieve opties voor:

- Optie 1: Verklein de KDM-stuurgroep en veranker strategisch overleg in de overkoepelende AI-stuurgroep van het Vlaams Beleidsplan AI. Overweeg een compactere stuurgroepstructuur, samengesteld uit de stemgerechtigde KDM-leden, het Departement WEWIS en het kabinet van de Vlaamse minister bevoegd voor Innovatie. Een kleinere, slagkrachtige stuurgroep, vergelijkbaar met die van het burgerwetenschapscommunicatieprogramma amai!, kan sneller schakelen en efficiënter functioneren. Deze stuurgroep zou zich hoofdzakelijk richten op de operationele werking en de goedkeuring van deliverables. Strategische discussies over de positionering van KDM binnen het bredere Vlaamse AI-beleid zouden kunnen plaatsvinden binnen de overkoepelende AI-stuurgroep van het Vlaams Beleidsplan AI, waarin veel huidige leden van de KDM-stuurgroep reeds zetelen. Dit zou de synergie tussen de verschillende luiken van het beleidsplan kunnen versterken.
- Optie 2: Behoud de bestaande stuurgroep en introduceer strategische reflectiemomenten. KDM kan er ook voor kiezen om de huidige stuurgroepstructuur te behouden, maar één of twee vergaderingen per jaar te reserveren voor (toekomstgericht) strategisch overleg. De overige vergaderingen kunnen dan worden ingezet voor de formele goedkeuring van documenten.

4. Zet sterker in op vraaggedreven dienstverlening

Hoewel KDM waardevolle instrumenten en tools ontwikkelt vanuit thematische dossiers die jaarlijks door de stuurgroep worden goedgekeurd, blijft de dienstverlening grotendeels aanbodgedreven. De activiteiten vertrekken vanuit de expertise van de drie onderzoeksgroepen, eerder dan vanuit een systematische analyse van de concrete noden en prioriteiten van de doelgroepen. Hoewel cocreatie met belanghebbenden en doelgroepen steeds meer deel uitmaakt van het ontwikkelproces, kan KDM nog sterker inzetten op een structurele en continue dialoog met zijn gebruikers om hun vragen, uitdagingen en verwachtingen proactief te capteren en vertalen naar meer relevante en praktijkgerichte dienstverlening, een aanpak die vandaag al gehanteerd wordt door de Vlaamse AI Academie (VAIA). Een inspirerend voorbeeld is het Nederlandse ECP, dat zijn aanbod in nauwe samenspraak met zijn doelgroepen en belanghebbenden vormgeeft. KDM zou kunnen overwegen om jaarlijks een interactieforum of evenement te organiseren, waar doelgroepen en belanghebbenden rechtstreeks input kunnen geven over thema's, prioriteiten en toepassingen. Dit zou niet alleen de afstemming verbeteren, maar ook de maatschappelijke relevantie en impact van KDM vergroten.

KDM zou er bovendien naar moeten streven om belanghebbenden en doelgroepen te betrekken doorheen het volledige ontwikkelingsproces: van de selectie van thematische dossiers tot de ontwikkeling, uitrol en valorisatie van instrumenten. Deze continue betrokkenheid laat toe om toepassingen te verfijnen, de bruikbaarheid te verhogen en de impact te versterken. Tijdens de beleidsworkshop werd daarbij expliciet benadrukt dat effectieve outreach naar de verschillende belanghebbenden en doelgroepen essentieel is om deze betrokkenheid daadwerkelijk te realiseren en om te verzekeren dat de instrumenten van KDM breed gedragen en toegepast worden.

Tot slot bevelen we aan dat KDM zich focust op een beperkt aantal strategisch relevante tools en instrumenten, eerder dan op een breed portfolio. Een overvloed aan toepassingen maakt het voor gebruikers moeilijk om de relevantie ervan in te schatten en belemmert een doelgerichte inzet ervan. De recente vernieuwing van de website, waarbij het aantal gepresenteerde tools werd beperkt en de focus werd gelegd op kerninstrumenten, vormt een waardevolle eerste stap. We moedigen aan KDM om deze lijn consequent verder te zetten, met duidelijke actiepunten per instrument en heldere communicatie over hun meerwaarde.

5. Versterk open samenwerkingen binnen en buiten Vlaanderen

Met de AI Act die vanaf augustus 2026 volledig van kracht wordt, en de snelle evolutie van AI- en datagerelateerde technologieën en toepassingen, zal de relevantie van KDM de komende jaren alleen maar toenemen. Het is daarom cruciaal dat KDM zich duidelijk profileert en sterke samenwerkingsverbanden uitbouwt, zowel op regionaal, federaal als internationaal niveau. Dit omvat samenwerking met overheidsinstanties, onderzoeksinstituten en zusterorganisaties met een gelijkaardige missie.

Binnen Vlaanderen kan KDM nauwer samenwerken met partners zoals Digitaal Vlaanderen en de Vlaamse AI Academie (VAIA), bv. om tools en instrumenten beter af te stemmen op de opleidingsnoden van gebruikers. Een structurele samenwerking met FARl kan bijdragen tot een betere afstemming van activiteiten en het vermijden van dubbel werk.

Tegelijk is het belangrijk dat KDM ook op de hoogte blijft van relevante beleidsontwikkelingen op federaal niveau, om zijn Vlaamse doelgroepen correct en tijdig te kunnen informeren. In dit kader raden we aan dat KDM structurele contacten onderhoudt met bevoegde federale instanties die zich bezighouden met AI- en databeleid. Specifiek met het oog op de toekomstige uitrol van de AI Regulatory Sandbox onder de AI Act is het aangewezen dat KDM tijdig afstemming zoekt, zodat het ook op dit vlak een brugfunctie kan vervullen richting zijn doelgroepen.

Ook op Europees niveau is een meer proactieve rol aanbevolen. Het expertenpanel benadrukte de strategische ligging van VUB als initiërende instelling van KDM in Brussel als een belangrijke troef, gezien de nabijheid van Europese instellingen. Actieve deelname aan Europese netwerken en kennisplatformen kan KDM toegang geven tot externe expertise en internationale best practices. Tegelijk verhoogt dit de zichtbaarheid van het Vlaamse AI-beleid binnen Europa.

Aanbevelingen voor de Vlaamse overheid

1. Blijf investeren in de kernmissie van KDM

Sinds de oprichting in 2019 heeft KDM een breed en waardevol aanbod aan activiteiten en diensten ontwikkeld. Uit interviews met belanghebbenden blijkt dat deze dienstverlening sterk gewaardeerd wordt, onder meer omwille van de grondige wetenschappelijke onderbouwing en de actieve betrokkenheid van belanghebbenden zoals bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van de policy prototyping-methode.

Dankzij de overheidsfinanciering kon KDM zich profileren als een toonaangevend kenniscentrum rond de juridische, maatschappelijke en ethische aspecten van datagedreven en AI-toepassingen. Hoewel de beginjaren gepaard gingen met een zekere zoektocht, heeft KDM intussen een stabiel programma uitgebouwd met jaarlijks terugkerende activiteiten en instrumenten, zoals de Data-Date-events, de Beleidsmonitor en de policy prototyping-methode.

Gegeven het snel evoluerende landschap van AI- en datatoepassingen, en de opkomst van nieuwe regelgeving zoals de AI Act, zal de maatschappelijke en beleidsmatige relevantie van KDM in de toekomst alleen maar toenemen. In dit licht bevelen wij aan dat de Vlaamse overheid zijn ondersteuning aan KDM bestendigt (rekening houdend met inflatie) en indien mogelijk verhoogt. Dit zal KDM in staat stellen om zijn unieke rol als expertisecentrum rond AI en data in Vlaanderen ten volle te blijven vervullen en verder uit te bouwen. Wij adviseren daarbij dat de overheid, in overleg met KDM, bepaalt welke activiteiten uit het voorgestelde aanbod prioritair zijn bij een eventuele uitbreiding van de financiering.

We bevelen de overheid aan om – in overleg met KDM en de belanghebbenden en in functie van de evoluerende beleidscontext – periodiek te evalueren of de samenstelling van het huidige consortium van hogeronderwijsinstelling nog steeds tegemoet komt aan de noden en om – indien wenselijk – bijkomende hogeronderwijsinstellingen uit te nodigen om toe te treden tot het consortium, en welke financiële implicaties hiermee gepaard gaan.

Daarnaast strekt het ook tot aanbeveling dat de Vlaamse overheid reflecteert over de noodzaak van structurele financiering via een convenant op de langere termijn. Financiering via een convenant krijgt doorheen de jaren vaak een permanent karakter. Hoewel AI in de komende vijf tot tien jaar zeker een hot topic zal blijven, dringt de vraag zich op of hiervoor ook in de verdere toekomst specifieke ondersteuning nodig zal zijn. Indien dit niet langer nodig zou zijn, lijkt de continuering van de financiering voor een expertisecentrum in AI via een convenant mogelijk niet langer opportuun.

Tot slot is het cruciaal dat de beschikbare middelen strategisch worden ingezet. KDM beschikt over een beperkt budget, wat betekent dat er keuzes gemaakt moeten worden. De Vlaamse overheid speelt hierin een belangrijke rol door samen met KDM en de belanghebbenden en doelgroepen prioriteiten scherp te stellen en erop toe te zien dat middelen worden aangewend waar ze het meeste maatschappelijke impact genereren. In dit kader is het ook aangewezen om middelen vrij te maken

om belanghebbenden, zoals Digitaal Vlaanderen, beter te kunnen bedienen. Het is het overwegen waard om financiële ondersteuning te vragen aan Digitaal Vlaanderen of andere Vlaamse overheidsinstellingen die baat hebben bij de activiteiten van KDM. Dit zou een alternatieve financieringsbron kunnen vormen voor KDM.

2. Versterk het One Program perspectief van het Vlaams Beleidsplan AI

Om het potentieel van het Vlaams Beleidsplan AI 2024–2028 ten volle te benutten, is het van cruciaal belang dat de Vlaamse overheid de One Program-aanpak actief versterkt. KDM maakt, samen met de Vlaamse AI Academie (VAIA) en het burgerwetenschapscommunicatieprogramma amai!, deel uit van het flankerend beleidsluik van het Vlaams Beleidsplan AI. De verbinding met de andere luiken, met name het Vlaams AI-Onderzoeksprogramma (VAIOP, onderzoeksluik) en het implementatieluik werd in de convenantperiode versterkt, maar blijft vandaag nog onderbenut.

De Vlaamse overheid kan hierin een faciliterende rol spelen door structurele samenwerkingen tussen de drie luiken te stimuleren en op te volgen. Concreet kan dit door gezamenlijke overlegmomenten in te richten (via de overkoepelende AI-stuurgroep voor algemene aspecten van het Vlaams Beleidsplan AI of bilateraal tussen de verschillende initiatieven van de drie luiken van het Vlaams Beleidsplan AI), gedeelde prioriteiten vast te leggen en kennisdeling tussen actoren te bevorderen. Door KDM nauwer te verbinden met het Vlaams AI-Onderzoeksprogramma (VAIOP) kan kruisbestuiving ontstaan waarbij onderzoeksresultaten beter worden benut in beleidsadvies, tools of opleidingen (bv. dankzij input van KDM richting de Vlaamse AI Academie (VAIA)). Eveneens kan KDM, in afstemming met VLAIO, beter inspelen op de noden van prioritaire sectoren en bedrijven. Deze synergieën versterken niet alleen de impact van KDM, maar zorgen ook voor een meer coherente en doelgerichte uitvoering van het Vlaamse AI-beleid als geheel.

Tot slot is het belangrijk dat de Vlaamse overheid toeziet op een heldere rolverdeling binnen de governance van het AI-beleid. De stuurgroepen van KDM, VAIA en het Vlaams Beleidsplan AI als geheel overlappen vandaag grotendeels qua samenstelling, wat volgens de evaluatie van het Vlaams Beleidsplan AI van 2023 leidt tot inefficiëntie. Het is daarom aangewezen om de rollen, verantwoordelijkheden en focus van deze overlegstructuren duidelijker af te bakenen.

3. Waak over de onafhankelijkheid van KDM

De Vlaamse overheid speelt een belangrijke rol in de aansturing en financiering van KDM. Tegelijk is het essentieel dat KDM zijn onafhankelijkheid bewaart ten aanzien van beleidsmakers en betrokken overheidsinstanties. Die onafhankelijkheid vormt immers de basis voor zijn geloofwaardigheid als neutrale kennispartner binnen het AI-ecosysteem.

Zoals ook aangehaald door het expertenpanel en in de SWOT-analyse, schuilt er een risico in een te nauwe verwevenheid met beleidsprocessen en bij een te sterke vertegenwoordiging van beleidsmakers in de stuurgroep. We bevelen daarom aan dat de Vlaamse overheid ervoor waakt dat de samenstelling van de KDM-stuurgroep voldoende evenwichtig is. KDM moet de ruimte behouden om beleidsrelevante ondersteuning te bieden zonder zijn rol als objectieve en kritische kennisinstelling te verliezen.